

Ve sporu o výživné soud porušil právo studentky na svobodnou volbu povolání. Zdravotním obtížím nevěnoval náležitou pozornost

28.2.2024 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

Stěžovatelka se jako zletilá dcera před soudem domáhala, aby jejímu otci byla uložena povinnost platit jí výživné.

Obvodní soud rozsudkem uložil otci přispívat na výživu stěžovatelky částkou 10 000 Kč měsíčně (výrok I) a ve zbytku, co do částky 2 000 Kč, žalobu zamítl (výrok II). Zároveň uložil otci povinnost uhradit dlužné výživné v celkové výši 613 333 Kč (výrok III) a rozhodl o povinnosti otce nahradit stěžovatelce náklady řízení. Obvodní soud shrnul, že stěžovatelka kontinuálně pokračovala ve studiu od roku 2012 do 2020. Studium dvakrát ukončila pro nesplnění požadavků studijního a zkušebního řádu. Potřetí, v dubnu 2020, zanechala studia z finančních důvodů. Ve studiu pokračovala distančně na soukromé vysoké škole. Obvodní soud uzavřel, že stěžovatelka rozšiřovala možnosti svého uplatnění na trhu práce a odmítl argument otce o tom, že bylo její studium účelové. Shledal, že studijní neúspěchy a průtahy nelze klást za vinu výlučně stěžovatelce, nahlížel na ně v kontextu vyhrocených rodinných vztahů, které vyústily ve vynucené vystěhování stěžovatelky, a z nich plynoucích soudních sporů, majících vliv na její psychický stav. K odvolání stěžovatelky i jejího otce městský soud změnil rozsudek obvodního soudu ve výrocích I a III tak, že žalobu zamítl i ve zbylém rozsahu, ve výroku II jej potvrdil a uložil stěžovatelce nahradit otci náklady řízení. Městský soud se totiž naopak domníval, že stěžovatelce nárok na výživné nevznikl, protože její studium nepředstavovalo soustavnou a cílevědomou přípravu na budoucí povolání a v jeho průběhu se stěžovatelka byla schopna sama uživit.

V tomto případě již jednou zasahoval Ústavní soud. Tehdy stížnosti stěžovatelky vyhověl pro porušení práva na soudní ochranu a rozsudek městského soudu nálezem sp. zn. I. ÚS 3477/21 zrušil (právní věta a rozhodnutí je dostupné [zde](#)). Městský soud napadeným rozsudkem rozhodl o odvoláních znovu tak, že změnil rozsudek obvodního soudu, znovu ale rozhodl ve stěžovatelčin neprospěch. Stěžovatelka nyní namítala neústavnost posouzení nároku na výživné a uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení otci (v prvním rozhodnutí otci povinnost uložena nebyla, neboť se náhrady nákladů řízení tehdy vzdal).

Druhý senát Ústavního soudu (soudkyně zpravodajka Veronika Křesťanová) ústavní stížnosti stěžovatelky vyhověl. Městský soud porušil právo studujícího dítěte na soudní ochranu i právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu. Právo na soudní ochranu (a současně na ochranu vlastnictví) bylo porušeno i rozhodnutím o nákladech řízení.

Vyživovací povinnost rodičů ke studujícímu zletilému dítěti, které by jinak bylo schopno se samo živit, vyplývá z občanského zákoníku. Jde o jednu z forem zákonného provedení práva dítěte na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, které je zaručené čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pokud obecný soud při rozhodování o vyživovací povinnosti rodiče ke studujícímu dítěti nevychází z ústavně souladné interpretace zákona, poruší tím právo dítěte. To se stalo i v projednávané věci.

V projednávaném případě soudy rozhodovaly o trvání vyživovací povinnosti rodiče ke zletilému (dospělému) dítěti, které opakovaně studovalo stejný obor na vysoké škole. Musely tedy posoudit i to, zda šlo pouze o studium „naoko“, kterým si dítě uměle prodlužuje dobu finanční podpory rodičů. Tento argument ostatně před soudy vznesl otec stěžovatelky, podle kterého dcera nestudovala řádně a nikdy neměla vůli studium dokončit. O pouhém formálním studiu svědčila podle městského soudu již samotná skutečnost, že se dívka pokoušela studovat opakovaně stejný obor ve dvou neúspěšných bezprostředně na sebe navazujících studiích. Zda je takový opakovaný studijní pokus soustavnou a cílevědomou přípravou na povolání, městský soud posuzoval čistě hlediskem výsledného neúspěchu, což je podle Ústavního soudu nepřipustné.

V průběhu řízení totiž stěžovatelka opakovaně poukazovala na to, že na její studijní neúspěch měly výrazný vliv duševní obtíže, způsobené mimo jiné nuceným vystěhováním z domova (exekucí) či neutěšenou rodinnou situací. Předložila posudky svědčící o dlouhodobých psychických obtížích a související ambulantní (psychiatrické) péči. Stěžovatelka také v řízení opakovaně poukazovala na posttraumatickou stresovou poruchu, což městský soud posléze označil v rozporu s obsahem spisu za novou námitku. Skutečnost, že stěžovatelka psychické obtíže vysvětlovala vícerymi důvody, podle Ústavního soudu nezpochybňuje samu okolnost špatného zdravotního stavu. Městský soud to však považoval za nekonzistentní tvrzení v neprospěch hodnověrnosti stěžovatelky.

Ústavní soud spatřuje pochybení městského soudu v tom, že nepřihlédl k významným okolnostem, jakými jsou zdravotní obtíže dívky. Podle Ústavního soudu není v konečném důsledku rozhodné, co bylo příčinou vzniku psychického onemocnění. Samotná existence zdravotních obtíží – navíc takových, které mají značný dopad na kognitivní funkce člověka – totiž postačuje pro to, aby jim byla ze strany soudů věnována náležitá pozornost. Městský soud současně zcela pominul, že při opakovaném pokusu o studium byly stěžovatelce dosavadní studijní výsledky v nezanedbatelném rozsahu uznány a současně stěžovatelka plnila i některé další studijní povinnosti. Tyto okolnosti přitom souhrnně nasvědčují, že její studium i v druhém pokusu lze minimálně po část jeho trvání vnímat jako soustavnou a cílevědomou přípravu na budoucí povolání.

Případem se tak bude znovu zabývat městský soud, který je vázán právním názorem Ústavního soudu.

<https://www.usoud.cz/aktualne/ve-sporu-o-vyzivne-soud-poruil-pravo-studentky-na-svobodnou-volbu-povolani-zdravotnim-obtizim-nevenoval-nalezitou-pozornost>